

Ślady transformacji wokół nas. Kultura materialna schyłku PRL i początków III RP.

Scenariusz projektu i/lub zajęć na żywo oraz online

Zawsze tu były i zapewne dlatego nie zwracaliśmy na nie uwagi. Rozglądnij się uważnie dokoła. Kryształowy wazon w gablocie, dziwne narty w piwnicy, rower na strychu, jakaś gazeta, świecznik z metaloplastyki czy filiżanka. Każda rzecz, każde miejsce ma swoją historię. Transformacja, która rozpoczęła się w naszym kraju w 1989 r. zmieniła wygląd i zastosowanie mnóstwa urządzeń, z których na co dzień korzystamy. Także wiele miejsc w waszej okolicy zmieniło się nie do poznania - na przykład zniknęły słynne Pewexy, czyli sklepy, gdzie za dolary i inne obce waluty można było kupić luksusowe towary "z Zachodu", dżinsy, gumę do żucia, pachnące mydło "Fa" czy markowe alkohole.

Celem tego mini projektu jest odnalezienie w domu rodzinnym, u krewnych, w szkole lub w najbliższej okolicy przedmiotów i miejsc, które pochodzą sprzed kilkudziesięciu lat i stanowią ślady najnowszej historii waszej miejscowości - i zarazem Polski. Po wykonaniu dokumentacji zdjęciowej uczniowie przeprowadzą śledztwo, historyczne poszukiwanie, których efekty będą mogli zaprezentować swojej klasie, szkole, a może nawet szerzej, jako wirtualną galerię zdjęć. To może być propozycja na klasowy projekt, klasową wycieczkę, a nawet własne uczniowskie poszukiwania w czasie wakacji (dla chętnych). Może zająć kilka godzin lub kilka tygodni - dopasujcie polecenia dla uczniów do waszej sytuacji i ambicji!

Uwaga: na rozgrzewkę warto uczniom pokazać krótki film o szukaniu historycznych śladów wokół nas [Historia: poszukaj - animacja on Vimeo](#). Warto także wykorzystać materiały ze strony [Czas przemian. Nowe materiały w Tece Historionauty](#), a także [Europejskie Centrum Solidarności](#) i Muzeum PRL [Home- Museum of Life under Communism](#).

Zdjęcia wraz z krótkim opisem (przykładowy zestaw pytań do opisu - patrz niżej) warto zamieścić w wirtualnej galerii - na stronie szkoły, padlecie, profilu Fb czy instagramie.

Krok po kroku, czyli jak to zrobić?

1. Znajdź w najbliższej okolicy miejsce lub budynek, który pochodzi z czasów PRL-u i transformacji, czyli lat 90-tych (za datę graniczną można przyjąć wejście Polski do Unii Europejskiej, czyli rok 2004). Chodzi zwłaszcza o takie obiekty, których funkcja lub wygląd - według relacji dorosłych - uległy zmianie. Możesz też wybrać przedmiot, którego przeznaczenia nie znasz, który wyszedł już z użycia i leży od lat zakurzony gdzieś w piwnicy czy na strychu... Im bardziej zaskakujący obiekt, tym lepiej. Trzecia możliwość - znajdź w rodzinnym albumie zdjęcie z czasów PRL-u lub lat 90-tych, które pokazuje, jak wtedy wyglądało życie rodzinne, publiczne lub wasza miejscowość.

2. Wykonaj dokumentację zdjęciową. Zrób kilka ujęć, tak by można zobaczyć przedmiot lub budynek z różnych stron, z daleka i z bliska. Jeśli twój projekt dotyczy starych fotografii, też zrób jej dobre zdjęcie - wykorzystasz je do wirtualnej wystawy "Ślady transformacji wokół nas".

3. Przygotuj plan historycznego dochodzenia:

- napisz listę pytań badawczych, na które będziesz szukał odpowiedzi. Pamiętaj, że w trakcie poszukiwań mogą pojawić się nowe pytania i pomysły (np. dlaczego Pewexy straciły rację bytu w latach 90-tych? czyją własnością był ten budynek w latach 80-tych, a czyją w 90-tych? jak wyglądało drukowanie gazety wtedy, a jak to się robi teraz?)

- zastanów się, kto może Ci pomóc w odkryciu przeznaczenia obiektu przed 1989 r. Jak odnaleźć osoby związane z badanym obiektem. Garść porad dotyczących prowadzenia wywiadów znajdziesz tu: https://ceo.org.pl/sites/default/files/opowiem_publicacja_20_x.pdf

<https://nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/swiadkowie-historii/historia-mowiona-elementarz>

- poszukaj w internecie informacji o wybranym miejscu czy obiekcie (lub kategorii obiektów (np. radia czy samochody z lat 80-tych). Sprawdź jak poprawnie wpisywać pytania do wyszukiwarki oraz importować swoje zdjęcia (np. wyszukiwanie obrazem w Google Grafika). Jeśli zajmujesz się budynkiem lub wybranym miejscem (np. parkiem albo placem) w twojej okolicy, przeszukaj w internecie stare mapy - może znajdziesz na nich coś ciekawego.

4. Napisz notatkę/relację/sprawozdanie ze swoich poszukiwań lub wykonaj o tym prezentację multimedialną. Opisz swoje ustalenia, pytania, na które nie udało ci się znaleźć odpowiedzi, a także problemy jakie napotkałeś podczas pracy. Nie zapomnij o dołączeniu bibliografii, linków, listy rozmówców.

5. Zachowaj dbałość w sprawie przestrzegania praw autorskich w przypadku zdjęć wykonanych przez kogoś innego. Z kolei swoje zdjęcie koniecznie podpisz i oznacz odpowiednią licencją, najlepiej otwartą z uznaniem autorstwa, czyli CC BY (przeczytaj więcej w sieci o tzw. licencjach Creative Commons <https://creativecommons.pl/poznaj-licencje-creative-commons/> i sprawdź, czy chcesz jakoś ograniczyć możliwość korzystania ze swojego dzieła). Otwarta licencja pozwoli innym ludziom, w tym uczniom i nauczycielom, korzystać z niego swobodnie (ale z zachowaniem informacji o autorze). (Na przykład ten scenariusz także udostępniamy na licencji Creative Commons: CC-BY-SA, czyli [Creative Commons Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach](#))

Podczas poszukiwań w terenie pamiętaj też o zachowaniu zasad bezpieczeństwa, w razie wątpliwości zawsze pytaj dorosłych!

Pytania do opisu obiektu¹

- **Jaki to obiekt? Nadaj mu nazwę (np. “Płyta gramofonowa z lat 70-tych”)**
- **Gdzie się znajdował lub znajduje? Jak go znalazłeś/łaś?**
- **Z jakiego okresu i miejsca pochodzi? Kto go wyprodukował lub zbudował? Czyją był własnością kiedyś, a czyją jest teraz? Jakie funkcje pełnił kiedyś? Do czego służy teraz (jeśli służy)?**
- **Skąd to wiesz - jak udało się to ustalić? Czego o nim nie wiesz, a jesteś ciekaw/a?**
- **Jakie wrażenia wywołuje w tobie i twoich rówieśnikach? A z czym się kojarzy rodzicom, dziadkom i innym starszym osobom? Co cię w nimi dziwi lub ciekawi?**
- **Co ten przedmiot lub budynek mówi o czasach, z których pochodzi?**

¹ Uwaga: nauczyciel może zaproponować dodatkowe pytania lub sformułować własne. Przykłady pytań do analizy obiektu historycznego (tu: muzealnego) i inne materiały edukacyjne można znaleźć np. https://historionauci.ceo.org.pl/sites/historionauci.ceo.org.pl/files/karta_obiektu_historionauty.pdf

Opracowanie: Kamil Paździor, nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie LO w Siemianowicach Śląskich oraz Alicja Pacewicz, ekspertka edukacyjna CEO i współautorka podręczników KOSS oraz "Przewodnik obywatelski"

CC-BY-SA